

DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2022-6-18>

УДК 364-787.37-055.2:364.632]:355.01

Олена Валентинівна Файдюк
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-3778-6986>
аспірантка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна
o.faidiuk@kubg.edu.ua

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ЖІНКАМ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ НАСИЛЬСТВА У ВОЄННИЙ ЧАС

У науково-методичній статті визначено труднощі, з якими можуть стикатися в умовах війни постраждалі від насилля жінки з метою отримання ними соціально-психологічної допомоги, а також особливості її надання. Запропоновано алгоритм дій надавача соціально-психологічних послуг у разі звернення до нього жінки, яка зазнала насильства. Акцентовано увагу на надання первинної інформації щодо подальших дій жінки з метою отримання нею соціально-психологічної підтримки та захисту своїх прав. Цей алгоритм може бути корисним для тих фахівців, які не мають достатньо досвіду для роботи з випадками насильства над жінками, у тому числі від насильства з боку російських військових в умовах війни, а також громадським активістам та волонтерам, які опікуються постраждалими жінками.

Ключові слова: гендерне насильство; насильницькі стосунки; соціально-психологічна допомога, соціальна робота з жінками в умовах війни; консультування жінок.

Вступ. Проблема насильства щодо жінок в нашому суспільстві останнім часом надзвичайно актуалізувалася. З початком повномасштабної війни в Україні стали відомими випадки насильства по відношенню до жінок, чоловіків та дітей з боку російських військових. В особливій небезпеці опинились люди, які знаходяться на окупованих територіях, де російські війська можуть без перешкод вчиняти військові злочини проти населення. Крім цього, ситуація збройного конфлікту, період постконфліктного врегулювання та випадки вимушеного переселення посилюють масштаби та інтенсивність вже наявних форм насильства, а також можуть призводити до появи його нових форм. Так, за даними громадської організації «Ла Страда-Україна» (Війна, 2022) у період з січня по червень 2022 р. на Національній гарячій лінії з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації, що працює на базі цієї громадської організації, отримано 17 032 звернення від жінок, які є постраждалими від насильства.

Останні десятиліття у науковій площині все більше інтенсифікуються системні дослідження із

різних питань явища насильства над жінками. Зарубіжні та вітчизняні вчені різних галузей наук докладають зусиль для визначення умов і механізмів його подолання. Соціально-психологічні наслідки насильства над жінкою, зокрема в умовах війни, вивчали А. Mojahed, N. Alaidarous (2022), О. Калашник, О. Краснова (2017), Т. Перцева (2021), К. Левченко та В. Панок (2016) та інші. Вчені довели, що насильство завдає глибокої шкоди фізичному, сексуальному, репродуктивному та психологічному здоров'ю, соціальному благополуччю жінки, впливає на благополуччя її сім'ї, а також суспільства в цілому. Е. Johnson, G. Chami, A. Udit (2022) емпірично довели, що такі фактори, як: вік, етнічна приналежність, релігія, соціально-економічний статус, освіта чи географічне положення не є провідними для здійснення насилля над жінкою.

Шляхи подолання наслідків насилля осмислені різними дослідниками. Зокрема, група авторів М. Yusof, A. Azman, P. Jamir, M. Yahaya (2022) виявила, що активні дії, які заповнюють час та простір в житті постраждалої від насильства жінки, її позитивне мислення,

звернення за офіційними послугами, релігійні підходи та обмін проблемами з іншими успішно зменшують соціально-психологічні наслідки насилля. N. Dehingia, A. K. Dey, L. McDougal, J. McAuley, A. Singh (2022) підкреслюють впливову роль функціонування громадських програм з метою залучення жінок, які потрапили в насильницькі стосунки (тобто порушення однією людиною особистих кордонів іншої людини та ігнорування її емоційного стану) до важливих соціальних та економічних зв'язків жінок у суспільстві. Т. Скріпальська, Т. Лях, Н. Клішевич (2021) наголошують на потребі формування цілісної державно-громадської системи допомоги жінкам, завдяки чому соціально-психологічна допомога буде надаватись вчасно та якісно. І. Зверева (2012) наголошує на значимій ролі фахівців соціальної роботи у розбудові такої системи.

Виявлена вченими ефективність залучення активних громадян та волонтерів до вирішення порушеної нами проблеми зумовлює питання щодо професійності цих надавачів послуг та повноти їхньої обізнаності у засобах допомоги жінці. Це зумовило наш науковий інтерес та визначило **мету дослідження** у такій редакції: проаналізувати труднощі з отримання соціально-психологічної допомоги жінками, які зазнали насильства в умовах війни, та визначити алгоритм надання їм допомоги нефаховими надавачами соціально-психологічних послуг. Для досягнення мети дослідження використано такі **методи**: аналіз та узагальнення здобутків зарубіжних і вітчизняних науковців із різних аспектів явища насильства над жінками; аналіз опублікованих статистичних даних щодо надання допомоги жінкам, які зазнали насильства; моделювання алгоритму надання соціально-психологічної допомоги нефаховими особами (близькими, громадськими активістами, волонтерами тощо).

Труднощі жінок, які зазнали насильства в умовах війни щодо отримання ними соціально-психологічної допомоги.

1. *Труднощі, пов'язані із психічними станами жінки. Зокрема, послаблення механізмів самозахисту.* Відповідно до Декларації ООН про викорінення насильства щодо жінок, що була

прийнята у 1993 році, «насильство стосовно жінок» – це порушення прав людини й форма дискримінації стосовно жінок, що означає всі акти насильства стосовно жінок за ґендерною ознакою, результатом яких є або може бути фізична, сексуальна, психологічна або економічна шкода чи страждання стосовно жінок, у тому числі погрози таких дій, примус або свавільне позбавлення волі, незалежно від того, чи відбувається це в публічному або приватному житті (Калашник, Краснова, 2017). Насильство є таким порушенням прав і свобод людини, яке унеможливорює її самозахист. Це означає, що в ситуації насильства обов'язково є слабша та сильніша сторона (нерівне співвідношення сил між жінками й чоловіками).

Всі можливі наслідки насильства щодо жінок можна поділити на рівні: наслідки для суспільства та наслідки для постраждалої жінки (*Соціальна робота*, 2014). Наслідками будь-якого насильства є наявні у людини симптоми, які проявляються на різних рівнях: фізіологічному, емоційному та поведінковому. Коли жінка зазнає насильства тривалий час, то відбуваються різні деструктивні зміни у її психіці, які знижують психічне здоров'я та погіршують якість життя (Лях, Лехолетова, Скіпальська, 2021). Наслідки насильства стосовно жінок для суспільства: найважливішими соціальними наслідками насильства над жінками в сім'ї є проблеми виховання, пов'язані з так званим явищем «соціальної естафети». Фахівці підкреслюють, що жінки у більшості випадків вдаються до вбивства для самооборони або доведення до скрути (Скіпальська та ін., 2021). Г. Лещук (2021) обґрунтовує досить загрозливе явище віктимблеймінгу постраждалих від насилля жінок, що поглиблює і так їхнє складне становище.

2. *Труднощі, пов'язані з недостатньою обізнаністю самої жінки щодо сутності явища насилля.* Основними видами ґендерно зумовленого насильства є: фізичне, психологічне, сексуальне та економічне насильство. До форм ґендерного зумовленого насильства відносять: зґвалтування; сексуальне насильство та сексуальні домагання; насильство в інституційному середовищі (заклади освіти, інтернатні заклади тощо); примусовий шлюб;

примусовий аборт, примусова стерилізація; каліцтво статевих органів; насильство у воєнних, конфліктних та постконфліктних ситуаціях (Калашник, Краснова, 2017).

Науковці та практики виділяють різноманітні *причини насильства* над жінками, серед них: соціальні (напруженість, конфлікти, пропагування в засобах масової інформації насильства як моделі поведінки), психологічні (стереотипи поведінки, почуття провини, невпевненість, низька самооцінка тощо); педагогічні (відсутність культури поведінки), економічні (економічна залежність, безробіття, відсутність гідних умов життя тощо), правові (ставлення до насильства як до внутрішньосімейної проблеми, а не як до негативного суспільного явища), політичні (схильність до ґендерних стереотипів; недостатній пріоритет проблем сім'ї та ґендерної рівності; увага до материнства й дитинства, а не до сім'ї загалом тощо), соціально-медичні (відсутність репродуктивної культури у населення, відсутність відповідального батьківства, алкогольна або наркотична залежність, агресія тощо), фізіологічні (порушення гормонального фону, обміну речовин, хвороби нервової системи) тощо (Левченко, Панок, 2016).

3. Послаблення можливостей громадсько-державної системи із запобігання наслідкам насилля, пов'язані із військовими діями на території держави. Розуміння специфіки насильства та ґендерної нерівності є дуже важливими для формування стратегії попередження даних явищ, зокрема, шляхом унормування «системи профілактичних заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями» (Про запобігання, 2019).

4. Кількісна недостатність фахівців, які здатні надавати якісні послуги постраждалим жінкам. На сьогоднішній день фахівці, які надають соціально-психологічну допомогу жінкам, що постраждали від насильства (в тому числі в умовах війни з боку російських військових), не всі володіють достатнім досвідом щодо специфіки цієї роботи. Крім цього, деякі вузькі фахівці через війну змушені були із сім'ями

евакуюватися за межі країни; інша частина фахівців втратила постійне місце роботи або вимушені були переїхати в інші регіони України та заробляти кошти, виконуючи зовсім інші види робіт.

Алгоритм надання соціально-психологічної допомоги нефаховими надавачами цих послуг. Безсумнівним є факт, що надання соціально-психологічної допомоги жінкам, потребує роботи професійно підготовлених фахівців, в тому числі соціальних працівників та психологів, які зможуть надавати якісну психосоціальну допомогу. Проте, продовження та активізація війни у країні, а також значне поширення явища насильства щодо жінок, уможлиблює значне розгалуження системи вчасної фахової допомоги. Актуалізується потреба у залученні близьких жінки, громадських активістів та волонтерів до комплексу громадсько-державної допомоги. Наголосимо, що такі особи мають бути обізнані не лише в специфіці спілкування з жінками, які зазнали насильства, але й мають бути готовими до фіксації злочинів, які пов'язані з насильством по відношенню до жінок, чоловіків, дітей з боку російських військових. На нашу думку, сьогодні нагальним є поширення серед надавачів послуг алгоритму їхньої діяльності, який включатиме виключно ті аспекти, реалізація яких не вимагає спеціальної підготовки.

У випадку, якщо постраждала від насильства жінка звертається за первинною допомогою до надавача соціально-психологічних послуг, то в ході спілкування із нею може бути реалізований наступний алгоритм дій (рис. 1):

- 1) Фіксація факту насилля.
- 2) Налагодження контакту із жінкою.
- 3) Первинна психологічна (людська) підтримка. Забезпечення відчуття безпеки постраждалої.
- 4) Збір даних щодо події, виявлення нагальних потреб жінки.
- 5) Перенаправлення до фахівця, який є найбільш затребуваним (медичний працівник, соціальний працівник, психолог, правоохоронець тощо).
- 6) Підтримка постійного зв'язку із постраждалою.

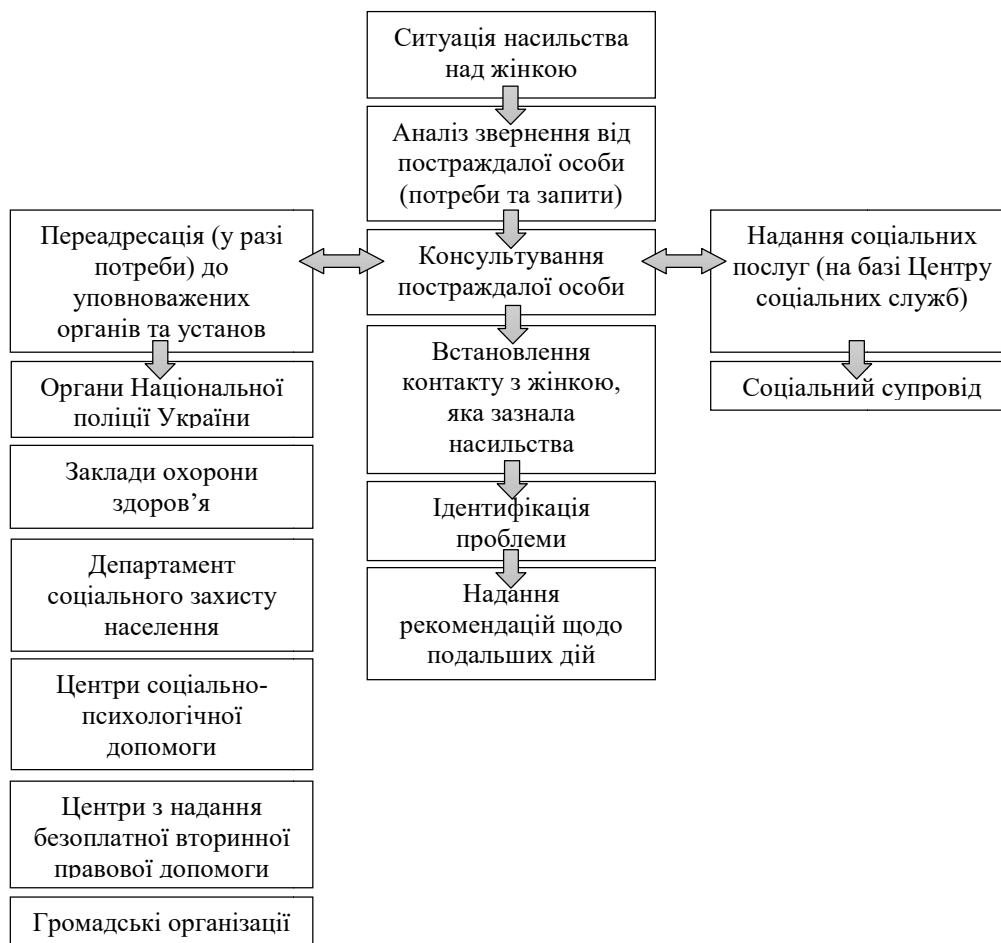

Рис. 1. Алгоритм дій у разі звернення жінки, яка постраждала від насильства (Джерело: розробка автора)

Первинна консультація постраждалій особі від насильства може бути надана опосередковано, на спеціалізованій гарячій лінії (наприклад, що діє на базі громадської організації) або у особистому спілкуванні.

На етапі встановлення контакту із жінкою важливою є конструктивна емоційність і людська підтримка, яка може допомогти впоратись із складною ситуацією і уникнути розладів та важких психічних станів. Т. Перцева (2021); Г. Мустафаєв, І. Довгаль (2011) підкреслюють, що постраждала від насилля жінка може відчувати різні емоції: злість, сором, приниження, страх, почуття провини тощо. З'являється бажання замкнутися в собі (ізоляція від друзів, знайомих, родичів). Жінці важко повернутися до звичайних справ (побут, домашні справи, робота тощо). Можуть з'явитися проблеми із сном (нічні

кошмари, панічні атаки) або харчуванням, а також можлива поява депресії тощо.

У випадку, коли жінка, яка є постраждалою від насильства, наважується і приймає рішення звернутися за допомогою, надавачі послуг мають забезпечити джерело підтримки цій жінці, шляхом демонстрації їй розуміючого ставлення, інформаційних консультацій з детальними роз'ясненнями, надання пропозицій щодо залучення жінки до груп підтримки та взаємодопомоги тощо, сприяючи цим розширенню можливостей жінки, усвідомленню та відстоюванню своїх прав, а також налагодженню постійного зв'язку. Цей зв'язок доцільно зберігати тривалий час після надання первинної консультації, адже він надає відчуття стабільності і опори, зумовлює відкриті та довірливі стосунки з постраждалою.

У ході консультування надавачами послуг важливо відслідковувати динаміку психоемоційного стану постраждалої. Варто пам'ятати, що травматичний досвід, який отримала жінка, може супроводжуватися різними відчуттями і потребами, тому доречним є проговорити усі можливі варіанти отримання подальшої допомоги (наприклад, робота з психологом чи психотерапевтом).

Не варто забувати і про питання безпеки, яке є особливо гострим і важливим після пережитої ситуації насильства. Центри соціальних служб, Центри соціально-психологічної допомоги лишаються основними установами, де жінка може отримати кваліфіковану допомогу. У разі гострої потреби, жінка може перебувати під соціальним супроводом та отримувати усі необхідні послуги. Ресурсом для постраждалої від насильства жінки також лишаються профільні гарячі лінії, телефони психологічної підтримки, чат-боти, онлайн-консультування тощо.

Після надання первинної соціально-психологічної підтримки жінка має бути перенаправленою до основних суб'єктів реагування на випадки насильства над жінками. До державних інституцій, що вирішують спектр проблем постраждалої жінки, належать: Національна поліція України, адже йдеться про порушення прав та інтересів жінки; заклади охорони здоров'я, що забезпечують надання медичної допомоги у випадках фізичного, психологічного та сексуального насильства; Департамент соціального захисту населення, який забезпечує реалізацію заходів із запобігання та протидії насильству в сім'ї та ефективну взаємодію усіх суб'єктів, які реалізують такі заходи; Центри соціально-психологічної допомоги, які надають тимчасовий притулок особам, які опинилися у складних життєвих обставинах; Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, які забезпечують надання юридичної консультації фахового юриста, а також отримання правової допомоги для представництва інтересів у суді (вторинна правова допомога надається категоріям громадян, які визначені законодавством). Центри соціальних служб, які функціонують у районних та обласних центрах є основною установою, яка реагує на випадки

насильства над жінками. Саме Центр соціальних служб забезпечує надання постраждалій особі психологічної, соціально-педагогічної, інформаційної та юридичної допомоги; проводить оцінку потреб жінки, яка є постраждалою від насильства; здійснює соціальний супровід; забезпечує посередницьку роль у подальшому вирішенні ситуації із залученням додаткових ресурсів та установ. Окрім цього, жінка, яка постраждала від насильства, також може звернутися до громадських організацій, що працюють в напрямку попередження ґендерно зумовленого насильства за різними послугами.

Висновки. Безсумнівним є той факт, що соціально-психологічна робота з жінками в Україні стає окремим затребуваним напрямом. Існуюча сьогодні державна система надання послуг постраждалим від насильства жінкам функціонує, незважаючи на соціально-економічні труднощі, дефіцит державного бюджету, недостатню сформованість нормативно-правової бази, але потребує внесення відповідних змін та врахування усіх можливих деталей надання цих послуг в умовах воєнного часу. Зокрема, такою особливістю виступає залучення до надання послуг постраждалим жінкам, окрім державних структур, ще і недержавних організацій, активних громадян та волонтерів. До їхньої компетенції відносимо: вчасне виявлення постраждалої жінки, фіксування факту насилля, налагодження контакту із жінкою, її первинна соціально-психологічна підтримка, уточнення нагальних потреб жінки та перенаправлення до фахівця, який є найбільш затребуваним. Важливим є також подальше підтримування постійного зв'язку із постраждалою, що забезпечить комплексність заходів допомоги та надасть їй відчуття впевненості у майбутньому.

Соціально-психологічна підтримка жінок, які зазнали насильства у воєнний час вимагає наявності кваліфікованих спеціалістів, які готові працювати з такими випадками; доступності до отримання тієї чи іншої послуги; дотримання професійних принципів у роботі фахівців, які надають цю допомогу. Це у перспективі потребує подальшого розроблення відповідних алгоритмів надання соціально-психологічної допомоги в різноманітних екстрених випадках.

Література

- Війна не скасовує потребу протидіяти домашньому насильству URL : <https://la-strada.org.ua/novyny/vijna-ne-skasovuye-potrebu-protydiyaty-domashnomu-nasyilstvu.html> (Дата перегляду: 02.06.2022)
- Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за ред. проф. І. Д. Зверєвої. Київ, Сімферополь : Універсум, 2012. 536 с.
- Лещук Г. В. Віктимблеймінг як соціальна проблема. *Науковий журнал Хортицької національної академії. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота)* : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2021. Вип. 2(5). С. 160–168. DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-5-17>
- Калашник О. А., Краснова О. В. та ін. Національна «гаряча» лінія з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми і гендерної дискримінації: стандартні операційні процедури консультування, взаємодії та допомоги в ситуаціях насильства в сім'ї та інших видів гендерно зумовленого насильства / за ред. К. Б. Левченко. Київ : Громадська організація «Ла Страда-Україна», 2017. 60 с.
- Лях Т., Лехолетова М., Скіпальська Г. Аналіз запитів населення щодо отримання соціально-психологічної допомоги та підтримки в умовах COVID-19. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціальна робота*. 2021. Т. 7, № 1. С. 22–28. DOI : <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2021/7-1/4>
- Методичний посібник для фахівців, які впроваджують корекційні програми для осіб, які вчинили насильство в сім'ї / уклад.: Г. Ю. Мустафаєв, І. І. Довгаль. Київ, 2011. 192 с.
- Перцева Т. О. та ін. Актуальні проблеми сімейного насильства : монографія / за ред. проф. Т. О. Перцевої та проф. В. В. Огоренко. Дніпро : Ліра, 2021. 188 с.
- Попередження домашнього насильства : навчальний посібник для консультантів «гарячих» ліній / за ред.: К. Б. Левченко, В. Г. Панок. Київ : ТОВ «Агентство» Україна», 2016. 92 с.
- Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 17.01.2019 № 2229-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 30.05.22)
- Скіпальська Г., Лях Т., Клішевич Н. Аналіз зарубіжних практик протидії домашньому насильству в період пандемії COVID-19. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2021. 2 (49). С. 192–197. DOI : <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.49.192-197>
- Соціальна робота з різними групами клієнтів : курс лекцій / Тернопільський національний економічний ун-т. Тернопіль, 2014. 75 с. URL : <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/26478/1/Lek.pdf> (дата звернення: 30.05.22)
- Dehingia, N., Dey, A. K., McDougal, L., McAuley, J., Singh, A., and Raj, A. Help seeking behavior by women experiencing intimate partner violence in india: A machine learning approach to identifying risk factors. *Plos one*, 2022. Vol. 17(2). DOI : <http://doi.org/10.1371/journal.pone.0262538>.
- Johnson E. J., Chami G., Udit A. A Study on How Domestic Violence Impacts on the Physical, Psychological, and Financial Conditions of Women and Children in Trinidad and Tobago. *Journal of Human Rights and Social Work*, 2022. Vol. 7(1). P. 72–83. DOI : <http://doi.org/10.1007/s41134-021-00192-y>.
- Mojahed A., Alaidarous N., Shabta H., Hegewald J. Intimate Partner Against in the Arab Countries: A Systematic Review of Risk Factors. *Trauma, Violence, and Abuse*, 2022. Vol. 23(2). P. 390–407. DOI : <https://doi.org/10.1177/1524838020953099>.
- Yusof M., Azman A., Jamir P., Yahaya M. A Qualitative Analysis of the Coping Strategies of Female Victimization After Separation. *Journal of Human Rights and Social Work*, 2022. Vol. 7(1). P. 84–90. DOI : <http://doi.org/10.1007/s41134-021-00199-5>.

References

- Dehingia, N., Dey, A. K., McDougal, L., McAuley, J., Singh, A., & Raj, A. (2022). Help seeking behavior by women experiencing intimate partner violence in India: A machine learning approach to identifying risk factors. *PloS one*, 17(2). <http://doi.org/10.1371/journal.pone.0262538> (eng).

- Johnson, E. J., Chami, G. & Udit, A. (2022). A Study on How Domestic Violence Impacts on the Physical, Psychological, and Financial Conditions of Women and Children in Trinidad and Tobago. *J. Hum. Rights Soc. Work* 7(1), 72–83. <https://doi.org/10.1007/s41134-021-00192-y> (eng).
- Kalashnyk, O. A., Krasnova, O. V. and other. (2017). National Hot Line on Prevention Domestic Violence, Human Trafficking and Gender-Based Discrimination: Standard Operating Procedures for Counseling, Interaction and Assistance in Situations of Domestic Violence and Other Gender-Based Violence : CSO "La Strada Ukraine" (ukr).
- Leshchuk, H. V. (2021). Victim blaming as a social problem. *Scientific Journal of Khortytsia National Academy. (Series: Pedagogy. Social Work) : scientific journal I* [editorial board : V. Nechyporenko (chief editor) and others] : Publishing house of the Municipal Institution of Higher Education Khortytsia National Educational and Rehabilitational Academy of Zaporizhzhia Regional Council, Iss. 2(5). 160–168 <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-5-17> (ukr).
- Levchenko, K. B. & Panok, V. H. (Eds). (2016). Preventing Domestic Violence: A Training Manual for Hotline Counselors : LLC "Agency Ukraine" (ukr).
- Liakh, T., Lekholetova, M. & Skipalska, H. (2021). Analysis of inquiries for psychosocial counselling services and support in the context of COVID-19. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv, 7* (1), 22–28. <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2021/7-1/4> (ukr).
- Mojahed, A., Alaidarous, N., Shabta, H., Hegewald, J., & Garthus-Niegel, S. (2022). Intimate partner violence against women in the Arab countries: a systematic review of risk factors. *Trauma, Violence, & Abuse*, 23(2), 390–407. <https://doi.org/10.1177/1524838020953099> (eng).
- Mustafaiev, H. Yu. & Dovhal, I. I. (Eds.) (2011). A Guide for Professionals Implementing Correctional Programs for Domestic Violence Perpetrators (ukr).
- On Prevention and Counteraction to Domestic Violence : Law of Ukraine of 17.01.2019 № 2229-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (Access: 30.05.22) (ukr).
- Pertseva, T. O. & Ohorenko V. V. (2021). *Current Issues of Domestic Violence*: monograph : Lira (ukr).
- Skipalska, H., Liakh, T. & Klishevych, N. (2021). Analysis of international practices of combating domestic violence during the COVID-19 pandemic. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University, 2* (49), 192–197. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.49.192-197> (ukr).
- Social work with different client groups: a course of lectures (2014). Ternopil National Economic University <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/26478/1/Lek.pdf> (Access: 30.05.22) (ukr).
- War does not eliminate the need to address domestic violence <https://la-strada.org.ua/novyny/vijna-neskasovuye-potrebu-protydiyaty-domashnomu-nasylstvu.html> (Access: 02.06.2022) (ukr).
- Yusof, M., Azman, A., Jamir, P. & Yahaya, M. (2022). A Qualitative Analysis of the Coping Strategies of Female Victimization After Separation. *Journal of Human Rights and Social Work, 7*(1). 84–90. <http://doi.org/10.1007/s41134-021-00199-5> (eng).
- Zvereva, I. D. (Ed.) (2012). Encyclopedia for social professionals : Universum (ukr)

SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL ASSISTANCE TO WOMEN WHO SURVIVED VIOLENCE IN WAR

Olena Faidiuk, Postgraduate student at the Department of Social Pedagogy and Social Work, Borys Grinchenko Kyiv University, Ukraine, e-mail : o.faidiuk@kubg.edu.ua

The author of the article analyzes scientific works on the problem of violence against women, which testify to the relevance of this issue today. The main causes and types of violence against women are characterized. The consequences of any violence are specific symptoms displayed through behavioral, physical, and emotional disturbances. The results of scientific research confirm the negative impact of violence on a woman's physical, reproductive and mental health, as well as social well-being. The consequences of violence against women are harmful and dangerous, both for the woman herself and for society.

Since the outbreak of full-scale war, cases of violence against women have become common. In search of a safe place to stay, to protect and save themselves in war conditions, living in occupied territories

due to the lack of an opportunity to evacuate to safer regions, the risks of women falling into a situation of violence from other persons, including from the russian military, have increased.

Current research indicates the need for a more coherent and comprehensive approach to providing information on assistance services for women victims of violence and the appointment of trained social workers who can effectively provide psychosocial care.

The features and difficulties women may face receiving professional assistance in wartime are identified. The author proposes an algorithm for counseling women victims of violence, including psychological assistance and initial information on further steps. This algorithm is helpful to those specialists who do not have professional experience working with this target audience and do not know the specifics of working with cases of violence against women who have suffered from various forms of violence, including violence by the russian military in wartime conditions.

Keywords: *violence against women; types of violence; causes and consequences of violence; social work technologies; social work with women in war; counseling algorithm; psychological help.*

Стаття надійшла до редакції / Received 30.05.2022

Прийнята до друку / Accepted 15.06.2022

Унікальність тексту 92,8 % (Unicheck ID1012318237)

© Файдюк Олена Валентинівна, 2022

DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2022-6-3>

УДК: 364.2:316.77

Лариса Михайлівна Хижняк

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-4966-3203>

доктор соціологічних наук, професор,

професор кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

м. Харків, Україна,

l.khyzhniak@karazin.ua

Вікторія Вікторівна Сичова

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-5001-8389>

доктор наук з державного управління, професор,

професор кафедри соціології управління та соціальної роботи,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

м. Харків, Україна,

v.sychova@karazin.ua

Олександр Володимирович Хижняк

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-5729-2783>

доктор соціологічних наук, доцент,

проф. кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

м. Харків, Україна,

o.khyzhniak@karazin.ua

УЯВЛЕННЯ ПРО БЕЗДОМНИХ ОСІБ ЯК ЕЛЕМЕНТ КОМУНІКАЦІЇ З НИМИ

У науково-методичній статті узагальнено основні зрушення, що відбулися в українському комунікативному просторі по відношенню до бездомних осіб: 1) з метою подолання стигматизації